

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ПРАКТИЧНИХ УМІНЬ У СТАРШОКЛАСНИКІВ ШКІЛ-ІНТЕРНАТІВ

Л.В. Єременко,
науковий співробітник Інституту
проблем виховання НАПН України

Ключові слова: знання, уміння, навички, практичні уміння, старшокласники, школа-інтернат, педагогічні умови.

Ключевые слова: знания, умения, навыки, практические умения, старшеклассники, школа-интернат, педагогические условия.

Key words: knowledge, skills, acquired habits, practical abilities, senior pupils, boarding-school, pedagogic conditions.

Соціально-економічні зміни, що відбулися протягом останнього часу в суспільстві, зумовили необхідність модернізації існуючих і пошуку нових шляхів вирішення багатьох психолого-педагогічних проблем загальноосвітньої школи. У цьому контексті набуває актуальності проблема формування у старшокласників шкіл-інтернатів практичних умінь і навичок, необхідних для самостійного життя.

Результати проведеного дослідження свідчать, що більшість старшокласників шкіл-інтернатів виявили недостатній рівень володіння практичними уміннями й навичками раціонального ведення господарства, а також власної обізнаності щодо їх змісту і сутності. Вони не вміють планувати власний бюджет, розраховувати баланс, вести облік, контролювати витрати. Серед труднощів старшокласники називають приготування їжі, планування витрат, труднощі щодо закупівлі продуктів харчування, речей, невміння розумно витратити гроші тощо. Аналіз свідчить, що вихованці інтернатних закладів потребують певного рівня практичних умінь і навичок, необхідних для самостійної життєдіяльності. Отже, з огляду на особливості вихованців інтернатних закладів, важливим завданням виховання є створення умов, які б дали змогу старшокласникам позбутися певних прогалин у їхньому розвитку, набути необхідних знань і умінь щодо організації раціонального і водночас комфортного сучасного побуту, навчити їх долати побутові труднощі, почувати себе впевнено у вирі життєвих проблем.

У сучасних дослідженнях життєві уміння й

навички розглядаються у контексті формування життєвої компетентності як окремі компоненти цього складного утворення, як широкий спектр соціальних, комунікативних умінь, заснованих на знаннях, досвіді, цінностях; готовність до швидкої адаптації у різних ситуаціях; можливість приймати самостійні відповідальні рішення та долати життєві перешкоди, здатність активізувати особистісний потенціал для самореалізації та самоствердження в різноманітних сферах людської життєдіяльності. Дослідженню природи і специфічних властивостей умінь, аналізу взаємозв'язку знань, умінь і навичок, закономірностей формування умінь, психічних особливостей їх формування на різних етапах присвячені праці психологів Б. Ананьєва, С. Архангельського, І. Бєха, В. Бондаря, А. Ковальова, Г. Костюка, Б. Ломова, Н. Менчинської, Є. Мілеряна, К. Платонова, Д. Узнадзе, В. Чебишевої, І. Якиманської. Методологічні і теоретичні засади формування навчальних умінь розкриваються у роботах Ю. Бабанського, А. Боброва, Л. Джулай, М. Запорожця, Б. Коротяєва, В. Кулько, В. Паламарчук, П. Підкасистого, О. Савченко, М. Скаткіна, А. Усової, Т. Цехмістрової, М. Шутя, Г. Щукіної. Науково-теоретичні положення та методологічні підходи до вивчення закономірностей формування загальнотрудових умінь, викладені в працях І. Бєха, О. Кириченко, Н. Кузьміної, С. Максименка, Є. Мілеряна, В. Римаренка, С. Товмасяна, В. Чебишевої, В. Штоня, І. Якиманської та ін. Теоретико-методологічні засади формування комунікативних умінь і навичок розкрито у роботах Б. Ананьєва, Л. Архангель-

ського, І. Бежа, В. Білоусової, О. Бодальова, Л. Буєвої, М. Кагана, В. Кан-Калика, О. Киричука, В. Леві, О. Леонтєва, Б. Лихачова, Б. Ломова, А. Мудрика, В. М'ясищева, Р. Шакурова, Т. Яценко та ін. Проблемам формування в учнів умінь і навичок здорового способу життя присвячені дослідження О. Ващенко, С. Жеваги, О. Карпенко, Н. Максимової, С. Свириденко. Важливе теоретичне і практичне значення в контексті нашого дослідження мають праці, присвячені підготовці дітей до самостійного життя в різних умовах соціального середовища та формування в них навичок життєвого самовизначення вивчаються у психолого-педагогічних дослідженнях Л. Бойко, Т. Буленко, К. Журби (у сфері майбутніх шлюбно-сімейних стосунків); у сфері майбутньої професійної діяльності (З. Головаха, О. Губенко, В. Мачуський). Окремі аспекти формування життєвих умінь і навичок розкриті у наукових працях Л. Канішевської (виховання соціальної зрілості), В. Оржеховської (профілактика шкідливих звичок, самовиховання), Н. Максимової (психологічні проблеми подолання шкідливих звичок), С. Чечельницької, С. Косаревського, О. Міхеєвої (навчання життєвим навичкам).

Однак, незважаючи на широке відображення питання в науковій літературі, поза увагою дослідників залишається проблема визначення та обґрунтування педагогічних умов формування практичних умінь у старшокласників шкіл-інтернатів, необхідних для підготовки їх до самостійного життя, пошуку ефективних форм і методів виховної роботи.

Мета статті – визначити та обґрунтувати педагогічні умови формування практичних умінь у старшокласників шкіл-інтернатів.

Аналіз психолого-педагогічної літератури свідчить, що існують суперечності в розумінні змісту та сутності поняття "уміння". Різноманітні уміння є неодмінними компонентами діяльності. Умінням називають і найбільш елементарний рівень виконання дій, і майстерність людини. В Українському педагогічному словнику поняття "уміння" визначається як "здатність належно виконувати певні дії, заснована на доцільному використанні людиною набутих знань і навичок" [1, с.338]. Як зазначається у психологічному словнику, уміння – це засвоений суб'єктом спосіб виконання дій, який забезпечується сукупністю придбаних знань і навичок. Уміння формується шляхом вправ і дає можливість виконання дії не тільки в звичних, але і в умовах, які змінилися [9, с. 174]. На думку К. Платонова, уміння – це здатність людини продуктивно, з належною якістю та у відповідний час виконувати роботу в нових умовах. Будь-яке вміння

включає в себе уявлення, знання, навички концентрації, розподілу та переключення уваги, навички сприйняття, мислення, самоконтролю та регулювання процесу діяльності [8, с. 60]. Сформувати уміння, на думку І. Якиманської, означає оволодіти складною системою дій (практичних та розумових), що забезпечують приймання і обробку інформації, її порівняння і відбір [10, с. 5]. Є. Мілерян трактує вміння як надзвичайно складне структурне поєднання почуттєвих, інтелектуальних, вольових, емоційних якостей особистості, які формуються і проявляються у свідомому, доцільному, успішному здійсненні нею системи дій, що забезпечують досягнення поставленої мети діяльності в умовах, які змінюються [7, с. 281].

Визначальним у формуванні вмінь є, на думку В.Ягупова, глибокі, гнучкі, дієві та міцні знання, які становлять фундамент умінь і навичок, забезпечують їх надійність, стійкість і міцність [11]. Г. Костюк і С. Гончаренко вважають знання складовою вмінь. Без знань немає вмінь. Але вміє той, хто не тільки знає, а й може застосовувати свої знання на практиці, користуватися ними у змінюваних ситуаціях. Уміння – це знання в дії [1, с.318-319; 4, с.338]. Вмілість людини в тій чи іншій галузі діяльності характеризується, на думку Г. Костюка, передусім тим, як її знання скеровують її дії, забезпечують їх досконалість і продуктивність» [4, с. 318].

Взаємозв'язок між уміннями й навичками виявляється в тому, що вміння – це готовність до свідомих і точних дій, а навички – це автоматизовані компоненти свідомої дії людини, досконале володіння компонентами дії. Уміння і навички формуються на основі знань. Високий рівень оволодіння знаннями та навичками дає змогу творчо застосовувати їх у практичній діяльності, сприяє удосконаленню вмінь.

Спираючись на дані теоретичного аналізу, визначаємо практичні вміння як здатність особистості цілеспрямовано, якісно та успішно здійснювати практичну діяльність, що ґрунтується на усвідомленому застосуванні знань, навичок, досвіду й цінностей.

На основі аналізу психолого-педагогічної літератури, стану вирішення досліджуваної проблеми в практиці шкіл-інтернатів було визначено педагогічні умови, які сприяли підвищенню ефективності формування у старшокласників практичних умінь. Успішність виховного процесу значною мірою залежить від організаційно-методичної підготовки педагогів шкіл-інтернатів до формування у старшокласників практичних умінь. Професійна підготовка фахівця починається з формуван-

ня готовності до певної діяльності. У наукових дослідженнях з різних точок зору розглядається проблема готовності до діяльності взагалі, до педагогічної та професійної діяльності; структура та зміст готовності, питання її формування. Проблему готовності до професійної діяльності досліджували І. Гавриш, Л. Григоренко, М. Дьяченко, К. Дурай-Новакова, І. Зязюн, Л. Кадченко, Л. Кандибович, Л. Кондрашова, В. Кругецький, М. Кулакова, Н. Левітов, О. Мороз, Р. Нью, Д. Пашенко, А. Пуні, В. Сластьонін, С. Сисоева, Г. Хазяїнов та інші.

Аналіз свідчить, що у сучасній психолого-педагогічній літературі не існує єдиного і чіткого тлумачення поняття «готовність». Однак, незважаючи на різноманітність підходів до розуміння категорії «готовність», дослідники розглядають її як важливу і необхідну умову будь-якої успішної діяльності людини. Фундаментальний внесок у дослідження психологічного аспекту готовності здійснили науковці М.І.Дьяченко і Л.О.Кандибович. Вони визначають готовність як психічний стан особистості з її переконаннями, інтелектуальними й волевими якостями, поглядами й установками, знаннями й уміннями, мотивацією і налаштованістю на виконання певного виду діяльності [2, с. 4]. У дослідженні Л.В. Кондрашової готовність до педагогічної праці розглядається як складне особистісне утворення, що містить у собі ідейно-моральні погляди та переконання, професійну спрямованість психічних процесів, самоволодіння, педагогічний оптимізм, налаштованість на педагогічну працю, здатність до подолання труднощів, самооцінку результатів цієї праці, потребу у професійному самовихованні, що забезпечує високі результати педагогічної роботи [3, с.13-14]. А.Ф. Ліненко розуміє готовність як особливий психічний стан особистості, що характеризується наявністю в суб'єкта образу, структури певної дії та постійної спрямованості на її виконання. Готовність, на його думку, містить у собі різного роду установки та усвідомлення педагогічної задачі, моделі ймовірної поведінки, визначення спеціальних способів діяльності, оцінку своїх можливостей у її співвідношенні з майбутніми труднощами та необхідністю досягнення певного результату [6, с.192]. На думку М.В. Кулакової, готовність до професійної діяльності є інтегративною якістю особистості, що виявляється у формах активності і дозволяє виконувати відповідні типові завдання професійної діяльності, прогнозувати шляхи підвищення продуктивності роботи у професійному напрямі [5, с.6].

Узагальнюючи існуючі в психолого-педа-

гогічній науці підходи, розглядаємо готовність як інтегративне професійно-особистісне утворення педагога, сутність якого складає взаємодія мотиваційного, когнітивного, операційно-діяльнісного та аналітико-рефлексивного компонентів, що забезпечують оптимальне функціонування педагога школи-інтернату.

Мотиваційний компонент готовності включає позитивну мотивацію педагога до роботи з проблеми формування практичних умінь у старшокласників шкіл-інтернатів; розвиток професійно-ціннісного ставлення педагога до діяльності, інтерес до здійснення експериментально-дослідної роботи з формування у старшокласників практичних умінь.

Когнітивний компонент містить знання педагогів про сутність та структуру практичних умінь старшокласників шкіл-інтернатів, зміст і напрями їх формування, про закономірності та особливості формування практичних умінь у старшокласників шкіл-інтернатів.

Процесуально-діяльнісний компонент готовності педагога до формування практичних умінь у старшокласників шкіл-інтернатів передбачає вміння застосовувати ефективні форми, методи і засоби формування практичних умінь у старшокласників шкіл-інтернатів.

Аналітико-рефлексивний компонент готовності визначається здатністю педагога до професійного аналізу власної діяльності, здатності до самоаналізу, самооцінки та самокорекції діяльності з формування у старшокласників шкіл-інтернатів практичних умінь, прагненням до професійного самовдосконалення й самоосвіти в галузі теорії та практики виховання, самовиховання професійно значущих рис особистості, зокрема толерантності, відкритості, емпатії тощо.

Основною формою підготовки педагогів шкіл-інтернатів до формування у старшокласників практичних умінь став шкільний семінар педагогів, який поєднувався з їхньою самоосвітою й іншими формами підвищення кваліфікації. На семінарі педагоги вивчали теоретичні питання формування практичних умінь у старшокласників, а також навчалися педагогічним умінням: це вміння планувати, організувати й контролювати оволодіння вихованцями практичними вміннями; вміння планувати і підбирати для вихованців такі завдання, які відповідають рівню розвитку у старшокласників практичних умінь тощо. Використовувались такі методи: лекція з елементами бесіди, бесіда, дискусія, тренінгові заняття та індивідуальні консультації вихователів з питань роботи з експериментальними

матеріалами; прийоми “мозковий штурм”, обмін думками. Ефективною формою виявилась робота в малих групах, а також круглий стіл та обговорення комплексу педагогічних умов.

Поглибленню теоретичних знань педагогів з проблеми формування практичних умінь у старшокласників шкіл-інтернатів було присвячено перше заняття семінару за темою “Сутність та структура практичних умінь старшокласників”. Завдання: визначити сутність та структуру практичних умінь старшокласників; розкрити зміст та напрями формування практичних умінь у старшокласників шкіл-інтернатів; визначити компоненти, критерії та показники сформованості практичних умінь старшокласників.

Тема другого заняття – “Особливості формування практичних умінь у старшокласників шкіл-інтернатів”. Завдання: виявити особливості психічного розвитку вихованців шкіл-інтернатів; специфічні умови життєдіяльності вихованців у закладах інтернатного типу; з'ясувати причини відхилень у поведінці, спілкуванні, в інтелектуальному, емоційно-вольовому розвитку вихованців інтернатних закладів та умови подолання негативних наслідків перебування дітей в інтернатних закладах; окреслити вікові особливості старшокласників, психологічні новоутворення; окреслити педагогічні умови ефективності формування практичних умінь у старшокласників шкіл-інтернатів.

Третє заняття – “Діагностика рівнів сформованості практичних умінь у старшокласників шкіл-інтернатів”. Його завдання полягало у вивченні рівнів сформованості практичних умінь у старшокласників. На занятті розглядалося теоретичне питання “Рівні сформованості практичних умінь у старшокласників шкіл-інтернатів”. Педагоги навчалися застосовувати діагностичні методи вивчення рівнів сформованості практичних умінь у старшокласників.

Наступне заняття – “Форми, методи і засоби формування практичних умінь у старшокласників шкіл-інтернатів”. Аналізувалися форми, методи і засоби формування практичних умінь у старшокласників шкіл-інтернатів відповідно з визначеними змістом і напрямками. Їх мета – поглибити знання педагогів щодо формування у старшокласників понять і уявлень про сімейну економіку, бюджет, податки, кредит; навчити учнів розраховувати сімейний бюджет, розумно витрачати гроші, складати меню та обраховувати його вартість, готувати страви, сервірувати стіл, прибирати оселю, прати, прасувати, зберігати та доглядати за одягом, взуттям, лагодити речі, робити

дрібний ремонт у помешканні, надавати першу допомогу при побутових травмах тощо.

Заняття п'яте “Особистісно орієнтований підхід у формуванні практичних умінь старшокласників шкіл-інтернатів”. Завдання: виявити шляхи і прийоми педагогічного впливу на вихованців, за допомогою яких здійснюється особистісно орієнтований підхід до кожного вихованця, до кожної з виділених типових груп.

Тема шостого заняття – “Педагогічна організація соціально-цінної діяльності старшокласників шкіл-інтернатів”. Завдання: розкрити можливості спеціально організованої, педагогічно цілеспрямованої діяльності як умови формування практичних умінь у старшокласників шкіл-інтернатів; пошуки шляхів активізації учнівського самоврядування.

Експериментальна перевірка розробленої програми шкільного семінару педагогів засвідчила її ефективність щодо вдосконалення майстерності педагогів. Результативність роботи полягала у розвитку достатньо високого рівня готовності педагогів до формування практичних умінь старшокласників, в покращенні загального рівня науково-методичної кваліфікації педагогів.

На основі аналізу сучасних досліджень і практики виховної роботи в інтернатних закладах визначено зміст та основні напрями формування практичних умінь старшокласників: уміння економно вести домашнє господарство, керувати власним бюджетом, готувати їжу, робити покупки, утримувати помешкання у чистоті і порядку, доглядати за одягом і взуттям, гігієнічні вміння.

Важлива умова формування практичних умінь – розширення знань старшокласників про сімейну економіку, бюджет родини та способи вирішення проблем домашнього господарювання. Реалізація цієї умови здійснювалась відповідно з визначеними змістом і напрямками формування практичних умінь у старшокласників шкіл-інтернатів. В процесі дослідження впроваджувались бесіди, інформування, рольові ігри, тренінги, дискусії, розв'язання економічних задач, практичні вправи тощо. Їх мета: сприяти формуванню у старшокласників понять і уявлень про сімейну економіку, бюджет сім'ї, розширенню знань вихованців щодо вирішення проблем домашнього господарювання, формування вмінь раціонального ведення господарства, планування сімейного бюджету, розумно витрачати гроші, розраховувати баланс надходжень і витрат, розвивати навички планування, обліку та контролю бюджету, вмінь складати меню та обраховувати його вартість, готувати стра-

ви, сервірувати стіл, прибирати оселю, прати, прасувати, зберігати та доглядати за одягом, взуттям, ремонтувати речі, робити дрібний ремонт у помешканні, надавати першу допомогу при побутових травмах тощо.

З метою розширення знань про сімейний бюджет, доходи і витрати родини, формування у старшокласників умінь планування сімейного бюджету, розумно витрачати гроші, розраховувати баланс надходжень і витрат проводились такі практичні заняття: "Доходи і витрати сім'ї", "Розподіл грошей на покупки", "Витрати першочергові та другорядні", "Розрахунок сімейного бюджету", "Споживчі кредити. Переваги і ризики", "Страховання", "Пластикова картка. Сучасний платіжний засіб" тощо.

Для формування у старшокласників умінь раціонального харчування, ознайомлення з основними принципами і правилами побудови харчового раціону проводились бесіди, інформування, обговорення, "мозкові штурми", тренінги за такими темами: "Принципи раціонального харчування", "Збалансованість харчового раціону", "Для чого людина харчується?", "Чому необхідно знати права покупців, споживачів?", а також рольові ігри "За столом", "Прийом гостей" тощо.

Важливе значення у формуванні у старшокласників практичних вмінь має організація і проведення практичних занять. Практичні заняття проводилися за такою тематикою: "Уроки Мийдодира", "Велике прання", "Вчимося правильно прасувати", "Чисте взуття", "Ремонтуємо одяг", "Дещо про ремонт у помешканні", "Харчовий раціон на добу", "Технології приготування страв", "Сервірування столу", "Приймаємо гостей" тощо. Учні вчилися застосовувати отримані знання і правила домашнього господарювання у власному житті, оволодівали певними прийомами і засобами, отримували досвід домашнього господарювання.

Провідним засобом формування практичних вмінь є соціально-цінна діяльність. Виховне значення діяльності визначається тим, як вона мотивована, як прийнята мета. Якщо мета незрозуміла вихованцю або не приймається ним, то мотив не виникає, і діяльність не відбудеться. Отже, діяльність школярів вимагає усвідомленої, мотивованої участі у ній. Завдання полягає у тому, щоб вихованець засво-

їв об'єктивне значення своєї діяльності, щоб її об'єктивний зміст і суб'єктивне значення співпадали. Надання цій діяльності соціального значення є основою формування соціально-цінної мотивації.

Виховна роль діяльності залежить від того, з якою метою, і як вона організована, яку участь бере вихованець у діяльності: тільки суб'єкт діяльності може бути вихований. Діяльність повинна бути певним чином організована, мати певну мету, соціальну цінність, бути цікавою, посилюючою, творчою, носити колективний характер; вплив діяльності на особистість повинна контролюватися і вміло спрямовуватись педагогом; ціннісний характер відносин учасників діяльності. Метод вправляння у різних видах соціально цінної діяльності сприяє формуванню практичних умінь, досвіду виконання практичних дій у повсякденній життєдіяльності.

Необхідною умовою організації соціально-цінної діяльності є організація і здійснення суспільно корисних справ на основі активізації роботи органів учнівського самоврядування. Самоврядування залучає учнівський колектив і кожного вихованця до організації свого життя і діяльності, до керування шкільними справами, до самовиховання. Воно привчає дітей приймати правильні рішення і відповідати за них, а не чекати або вимагати вирішення своїх проблем від педагогів. Використання у виховній роботі методу доручення ставить педагога у позицію опосередкованого впливу на старшокласника через самоврядування, через первинний учнівський колектив, у позицію співробітництва з учнівським колективом в організації життєдіяльності вихованців шкіл-інтернатів.

Таким чином, реалізація визначених педагогічних умов дає змогу оптимізувати виховний процес, розширити сферу життєдіяльності вихованців інтернатних закладів, успішно формувати у старшокласників практичні вміння і навички, необхідні для самостійного життя.

Проведене дослідження не вичерпує всіх аспектів проблеми формування практичних умінь у старшокласників шкіл-інтернатів. Подальшого дослідження потребує розроблення і застосування особистісно орієнтованих технологій виховання.

Список використаних джерел

1. Гончаренко С.У. Український педагогічний словник / Семен Гончаренко. – К.: Либідь, 1997. – 376 с.
2. Дьяченко М.И. Психологические проблемы готовности к деятельности / М. И. Дьяченко, Л. А. Кандыбович. – Минск : БГУ, 1976.– 175 с.
3. Кондрашова Л.В. Теоретические основы воспитания нравственно-педагогической готовности студентов педагогического института к профессиональной деятельности: автореф. дисс. на соискание научн. степени доктора пед. наук: спец. 13.00.01 – «Общая педагогика и история педагогики» / Л. В. Кондрашова. – М., 1989. – 18 с.
4. Костюк Г. С. Навчально-виховний процес і психічний розвиток особистості / Г. С. Костюк [Під ред. Л. Н. Проколієнко]. – К. : Рад.шк., 1989.– 608 с.
5. Кулакова М.В. Формування готовності до професійної діяльності в майбутніх фахівців у вищих морських навчальних закладах: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.04 / Південноукраїнський держ. педагогічний ун-т ім. К. Д. Ушинського / М. В. Кулакова. – О., 2006.– 20 с.
6. Ліненко А.Ф. Готовність до педагогічної діяльності / Педагогіка вищої школи [Навчальний посібник]. – Одеса: ПДПУ, 2002. – С. 191-196
7. Милерян Е. А. Психология формирования общетрудовых политехнических учений / Е. А. Милерян. – М. : Педагогика, 1973. – 299 с.
8. Платонов К. К. Психология / К. К. Платонов, Г. Г. Голубев. – М.: Высш. шк., 1977. – 217 с.
9. Психологічний словник / [авт.-уклад.: В. В. Синявський, О.П. Сергеєнкова]; за ред. Н.А.Побірченко. – К.: Наук. світ, 2007.– 274 с.
10. Якиманская И. С. Технология личностно-ориентированного образования /И. С. Якиманская. – М.: Сентябрь, 2000.– 176 с.
11. Ягупов В. В. Психологічний зміст понять “знання, навички та уміння” / В.В. Ягупов. – Освіта, 28 травня – 4 червня 2003.

Матеріал для роботи в групах
«6 типів маніпуляції в спілкуванні»

Маніпуляція любов'ю. У дитинстві вам говорили: «Якщо ти будеш так кривлятися, я тебе любити не буду». Хоча насправді мали на увазі: «Слухай мене». Ваш чоловік вам говорить: «Ти спочатку перестань нігті гризти (працювати, до мами їздити, читати жіночі романи, щоранку готувати солянку...), тоді поговоримо про весілля». Хоча насправді має на увазі: «Мені не подобається, коли ти гризеш нігті». Бос вам каже: «Ми вміємо цінувати своїх співробітників, у нас дружна команда односторонців. Тому рідко хто йде з нашого колективу по своїй волі». Хоча насправді має на увазі: «Ми будемо до тебе добре відноситься, якщо ти будеш добре працювати»

Особливості цієї маніпуляції

Одна з найпідступніших і жорстоких маніпуляцій, якими часто користуються в сім'ях. Дитина звикла до такого поводження і починає розуміти, що найближчі люди не приймають її цілком, люблять не за те, що вона є, а за те, що вона щось робить чи не робить. У партнерських відносинах, такі розмови також не приводять ні до чого хорошого. Адже в даному випадку на одну чашу ваг кладеться любов, а на іншу якась умова. Виходить, що любов – це якийсь товар, який при необхідності можна обмінювати на послуги або гроші.

Маніпуляція страхом. У дитинстві вам говорили: «Не будеш робити уроки, станеш двірником». Хоча насправді мали на увазі: «Я не знаю, як тебе ще змусити робити уроки». Ваш чоловік говорить: «Якщо я і далі буду працювати в цій конторі, у мене буде інфаркт». Хоча насправді має на увазі: «Приготуйся, я скоро звільнюсь». На роботі вам кажуть: «Маріє, мені тут надіслали резюме одного дуже перспективного молодого співробітника. У вас з ним якраз один профіль». Хоча насправді мають на увазі: «Незамінних немає, зберіться, любонько».

Особливості цієї маніпуляції

Використання людських страхів – одні з найулюбленіших прийомів маніпуляторів усіх типів і мастей. Дуже часто вони грають на недостатній інформованості людини. Тому, якщо вам регулярно пудрять мізки з приводу якихось міфічних небезпек і закликають зробити те чи інше, щоб уникнути їх наведіть довідки.

Маніпуляція невпевненістю в собі. У дитинстві вам говорили: «Російський ти зробила, я бачу. А давай подивимося, що в тебе не виходить?». Хоча насправді мали на увазі: «Ти все одно ні на що не здатна без моєї допомоги».

Продовження на стор. 75